

Толерантність є показником упевненості в собі й усвідомленні надійності власних позицій, а також ознакою відкритості в спілкуванні. Сьогодні вона розглядається як цінність і норма цивілізованого суспільства, що проявляється в праві всіх індивідів й окремих груп бути різними; як відмова від домінування, готовність до розуміння й співпраці за наявних культурно-соціальних відмінностей, як визнання багатомірності, багатовекторності та розмаїття людської культури, її норм і настанов. Отже, враховуючи неоднозначність поглядів на прояви толерантності, можна зробити висновок про те, що вона є найвищою цінністю, моральною нормою існування сучасного суспільства, яка розкривається в людських стосунках і передбачає розуміння, сприйняття відмінностей і конструктивного вирішення конфліктних ситуацій шляхом діалогу й співробітництва [8, с. 293-295] із збереженням власної точки зору та внутрішньої свободи мислення.

Список використаних джерел:

1. Барднер Г.Л. *Социальная психология толерантности*. Питер: СПбГУ, 2005. 120 с.
2. Гринштун И. Б. *Понятие и содержательные характеристики толерантности (к вопросу о толерантности как психическом явлении) // Толерантное сознание и формирование толерантных отношений (теория и практика): Сб. науч.-метод. статей. Воронеж: 2002. С. 31–40.*
3. Капустина Н.Г. *Готовность студентов-психологов к формированию толерантности у субъектов образовательного процесса // Высшее образование сегодня. № 9 (2009). Ч.: ООО «Чебоксарская типография 1», 2009. С. 51-56.*
4. Клепцова Е.Ю. *Психология и педагогика толерантности: Учеб. пособие. М.: Академ. проект, 2004. 176 с.*
5. Солдатова Г.У. *Толерантность-интолерантность: две грани межэтнического взаимодействия // Век толерантности. Научно-публиц. вест.. № 1-2. М.: 2001. С.19–37.*
6. Тарасюк Л. С. *Проблема культуры толерантности в современном суспільств // Гуманістичний часопис. 2013. № 1. С. 39-44.*
7. Шкуратова И.П. *Когнитивная сложность как основа толерантного мышления // Век толерантности. М., 2003. № 5. С. 44–51.*
8. Christopher E. *International Management: Explorations across cultures. London: Kogan Page Publishers, 2012. 408 p.*

УДК 377.1

*Дубовик Оксана, викладач
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
Львів, Україна*

ТЕНДЕНЦІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ У США

Анотація. У статті розглядаються питання розвитку полікультурної освіти. Аналізуються навчальні програми університетів і комунальних коледжів США.

Ключові слова: полікультурна освіта, комунальний коледж, загальноосвітні програми, професійна підготовка.

*Dubovyk Oksana, Lecturer
SSS «Lviv Educational and Scientific Center for Vocational Education»
at M.P. Drahomanov National Pedagogical University
Lviv, Ukraine*

TRENDS IN MULTICULTURAL EDUCATION IN THE USA

Abstract. The article deals with the development of multicultural education. The educational programs of universities and community colleges of the USA are analyzed.

Key words: multicultural education, community college, educational programs, vocational training.

Пріоритет полікультурної освіти в американському суспільстві зумовлений питаннями формування американської нації, необхідністю вирішення проблем емігрантів, уникнення соціальних конфліктів, особливо на міжнаціональному ґрунті. Радикально змінюється ставлення до плюралізму культур. Прогресивні тенденції полікультурного і міжкультурного навчання приходять на зміну ідеї так званого «плавильного котла», що була популярною впродовж багатьох років.

На початку ХХ ст., не дивлячись на зростаючу плюралізацію американського суспільства, освіта мала відверто асиміляційний характер. Але у 40-50-х рр. минулого століття поширюється думка про сумісне навчання. Розуміння необхідності вивчення етнічних проблем, важливості полікультурної освіти та двомовного навчання було викликано боротьбою нових емігрантів і представників національних меншин – афро-американців, індіанців, мексикано-американців за рівні права й визнання. Було визнано, що емігранти зможуть зберегти власну культурну ідентичність, лише якщо отримують рівні права й визнання.

60-ті роки відзначились цілою низкою нових тенденцій, що визнавали цінність різних культур. Це, по-перше, програми етнічних досліджень, увага яких була сфокусована на видатних діячах, культурних традиціях різних етнічних груп і які розглядали процеси взаємодії та взаємовпливу різних культур. У результаті в навчальних планах університетів з'явилися курси присвячені проблемам жінок, представників Африки, Мексики, вивченню культури й побуту індіанців тощо. По-друге, програми двомовної освіти, які робили наголос на праві етнічних меншин отримувати освіту рідною мовою. Визнання необхідності для всіх розуміти культури, які відрізняються від їхньої власної, призвело до становлення у 70-х роках програм полікультурної освіти.

Новою соціальною, а відтак і освітньою орієнтацією стає позитивне ставлення до розмаїття культур, мов, звичаїв, поглядів у всіх галузях життя, яке отримало назву «міжкультурної компетентності». Культурологічні програми вводяться зараз в усіх закладах освіти країни. Так, в університеті Каліфорнії в Берклі наприкінці 80-х рр. минулого століття були сформульовані так звані «Полікультурні вимоги для випускників університету» або «Вимоги з

американських культур». Курси, розроблені для задоволення цих вимог, мали на меті поглибити й розширити розуміння расово й етнічно різнобічного американського суспільства. Курси вміщували п'ять обов'язкових блоків: вивчення культури американців – вихідців з Африки, Азії, Латинської Америки, Європи та вивчення культурної спадщини американських індіанців. Зараз у Берклі пропонується понад 85 курсів, які відповідають цим вимогам. Аналіз навчальних планів і програм окремих американських університетів (Північної Кароліни (Чепел-Хілл), Південної Каліфорнії, Старий Домініон (шт. Вірджинія), Ратжерс (шт. Нью-джерсі) та ін.), а також комунальних коледжів Філадельфії, Сієтла, Айронвуда (шт. Мічиган) свідчить, що культурологічна підготовка у закладах вищої освіти цієї країни відбувається протягом усього навчання. На здійснення культурологічної підготовки спрямовані передусім загальноосвітні програми, мета яких полягає у подальшому духовному розвитку молоді, підвищенні її загальнокультурного рівня, розвитку ерудиції та вміння спілкуватися з людьми, ознайомленні студентів з шедеврами світового мистецтва і літератури, усвідомленні ролі культури для розвитку цивілізації, допомозі молоді при орієнтації у суспільстві та адаптації до швидких суспільних змін [1].

У 90-х рр. минулого століття в Америці данні опитування виділили 10 основних цінностей, необхідних для молоді. Це – основні поняття добра й зла (98%), важливість освіти (92%), норми поведінки, що стосуються статевих відносин (83%), толерантність до людей різних рас, віку, поглядів (82%), важливість родинних та подружніх стосунків (77%), екологія (43%), патріотизм (29%), шанування культури та мистецтва (13%) [3]. Вважається, що сприйняття інших культурних цінностей, вміння знаходити компроміс, розуміння цінності не тільки власної незалежності, але й чужої, цінності діалогу й договорів – необхідні якості освіченої людини.

З початку XXI ст. завдяки переходу від постіндустріального до інформаційного суспільства, необхідністю адаптації до умов, що швидко змінюються, вимогам економічного споживання, розумінню необхідності неперервної освіти та соціального співробітництва змінився зміст поняття «кваліфікований спеціаліст». Якщо раніше перевага надавалася перш за все відмінним вузькопрактичним навичкам, то тепер висока кваліфікація спеціаліста передбачає оволодіння широким колом *загальнокультурних* і професійних знань.

Взагалі, полікультурна освіта розглядається різними вченими по-різному. Одні вчені виходять з того, що полікультурна освіта акцентує увагу на взаємозв'язку культур, одна з яких є, як правило, домінуючою, і передбачає міжнаціональну та міжетнічну взаємодію, розвиває почуття солідарності та взаєморозуміння, протистоїть будь-яким проявам дискримінації, націоналізму,

расизму. Полікультурна освіта концентрується на засвоєнні культурно-освітніх цінностей в плюралістичному культурному середовищі.

Інші розглядають полікультурну освіту як міжособистісні відносини, тобто як мережу освітніх процесів, які характеризуються співіснуванням дітей та дорослих – представників різних культурних поколінь й середовищ (В. Містер (W. Mitter)). Водночас полікультурна освіта – це процес, що спричиняє великий вплив на індивідуальний розвиток особистості, тобто процес, викликаний міжособистісним співіснуванням двох, або деяких культур (К. Леві-Стросс (C. Levi-Strauss)).

Аналіз наукової літератури з питань полікультурної освіти в США дозволяє зробити висновки, що:

1) теорії та концепції культурологічної підготовки спеціалістів ґрунтуються на ідеях Р. Вольфа (R. P. Wolff), Ч. Андерсена (Ch. Anderson), А. Уайхеда (A. N. Whitehead), К. Керра (C. Kerr) та інших видатних американських вчених про університет як центр культивування інтелектуальних та інших здібностей, розвитку внутрішнього потенціалу кожного, збагачення й поширення основних цінностей людства, цивілізацій та культур світу;

2) освітня політика спирається на положення Г. Джиро (H. A. Giroux), Р. Мак-Ларена (R. McLarren), Л. Бартоломі (L. Bartolomy) та ін. про вплив широкої культурної динаміки (мови, масової та поп культури, держави тощо);

3) одним з основних завдань освіти на сучасному етапі вважається виховання культури соціально відповідального рішення і вчинку, розуміння характеру й наслідків глобальних, загальносвітових подій для долі народів світу, виховання у студентів зацікавленості й поваги до культур народів світу, розуміння загальнолюдського й специфічного в цих культурах, виховання визнання рівноправними різних поглядів на світові явища й події;

4) поширеними у практиці роботи американських університетів є теорії полікультурного, поліетнічного навчання Дж. Бенкса (J. A. Banks), К. Гранта (C. Grant), М. Кеннеді (M. M. Kennedy), Г. Мак-Дайеміда (G. W. McDiarmid) та ін.;

5) дослідження відомих американських вчених Д. Брітцман (D. P. Britzman), К. Хоуей (C. Howey), Н. Зімфер (N. Zimpher), Р. де Віллара (R. DeVillar), Г. Джиро (H. A. Giroux), та багатьох інших свідчать, що при підготовці вчителів для роботи зі студентами-представниками національних меншин вкрай важливими й необхідними стають етнографічні знання, знання про різні культури, оскільки оволодіння духовним і матеріальним багатством різних культур надає індивіду можливості стати особистістю, здатною до свідомого будівництва життєвого простору, розумного ставлення до природи, людей, держави;

б) культурологічна підготовка у закладах вищої освіти Америки відбувається протягом усього навчання. На здійснення культурологічної підготовки спрямовані передусім загальноосвітні програми, мета яких полягає у подальшому духовному розвитку молоді, ознайомлення її з культурною спадщиною людства, вихованні поваги до культур народів світу;

7) особливості культурологічної підготовки спеціалістів у США полягають в її тісному зв'язку із спеціалізацією. Її характерною рисою є також велика увага до вивчення філософії в навчальному процесі, оскільки це розвиває вміння обговорювати складні проблеми, аналізувати суперечності, оцінювати різні явища, приймати швидкі рішення та ін.;

8) необхідним вважається ознайомлення молоді з кращими зразками духовної спадщини людства, підготовка до самостійних роздумів над моральними проблемами, якими насичене особистісне і професійне життя людини.

9) вміння вести конструктивний діалог, розуміти й аналізувати думки інших, розуміти протилежні погляди, чітко й тактовно висловлювати свої наміри, думки, ідеї, тобто розвиток навичок спілкування з людьми є особливо важливими у процесі формування професійної культури майбутніх спеціалістів [2].

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується посиленням цілісності світу, взаємозв'язку і взаємозалежності країн, що проявляється у формуванні єдиного політичного, економічного, культурного, інформаційного простору, коли відбувається інтенсивний обмін результатами матеріального і духовного виробництва (В. Кремень). Це висуває нові вимоги до системи освіти. Аналіз зарубіжного досвіду – додаткове джерело напрямів реформування вітчизняної освіти. Але разом з цим треба підкреслити важливість й необхідність обережного відношення до традиційного й нового, оскільки від правильного співіснування між ними залежить ефективність й результативність процесу.

Список використаних джерел

1. Дубовик О. В. *Аксиологический подход в профессиональной педагогике. Problems of modern pedagogics in the context of international standards development: Materials of the XL International Research and Practice Conference and I stage of the Championship in Pedagogical Sciences. London, January 31—February 05, 2013). International Academy of Science and Higher Education. London: IASHE, 2013. С. 47–49.*

2. Дубовик О. В. *Полікультурні аспекти освіти та виховання у США. Психологічне забезпечення правової підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів: матеріали обласної науково-практичної конференції. Укладач : Василюк С. І. Львів, 2011. С. 47–51.*

3. Fitzpatrick J. G. *Teaching Values. Annual Editions: Education. 1997. № 23. P. 125–127.*